

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

(Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2022)

Özlem BATĞI AKMAN

Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi
ozlem.batgi@siirt.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0042-4714>

20. Yüzyıla Uzanan Remil Geleneğinden Bir Örnek: Kolay Remiller

*An Example from the Remil Tradition Extending to the
20th Century: Kolay Remiller*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 16.07.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 08.08.2022

Yayın Tarihi/Published: 30.08.2022

Atıf/Citation

Batğı Akman, Ö. (2022). 20. Yüzyıla Uzanan Remil Geleneğinden Bir Örnek: Kolay Remiller. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6 (2), 604-626. <https://doi.org/10.34083/akaded.1144513>

Batğı Akman, Ö. (2022). An Example from the Remil Tradition Extending to the 20th Century: Kolay Remiller. *Journal of Academic Language and Literature*, 6 (2), 604-626. <https://doi.org/10.34083/akaded.1144513>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

İnsanın bilinmeyene dair duyduğu merak kendini fal bakma ve yöntemlerini öğrenme arzusu olarak ortaya çıkarmıştır. Yapılacak bir işin neticesi, çıkılacak seyahatin akıbeti, evlilik ve çocuk sahibi olma meselesi gibi hususlar insanların belki de yorumlanmasını en çok arzuladıkları konulardır ve bunun için başvurdukları yolların ilki genelde fal bakmak/baktırmaktır. Hem doğu hem de batı dillerinde fal kelimesinin ve kültürünün bir karşılığının bulunması bu durumu destekler niteliktedir. Kütüphanelerin yazma eser arşivlerinde yer alan falnâme, yıldıznâme, remilnâme ve tefe'ül nâme gibi eserler falın kendisine ve bakma yöntemlerine dair bir öğrenme-öğretme çabasının olduğunu göstermektedir. Kimi zaman estetik kimi zaman da amaca hizmet kaygısı ile yazılan bu türdeki eserler birer başvuru kaynağıdır. Çalışmamıza konu olan ve bir remilnâme örneği olan *Kolay Remiller* kitabı 16 niyet/soru ve bu niyetlere göre 16 farklı harf için 16 yorum/cevap içermektedir. Şeyh Ahmed Zenâtî'ye ait Arapça'dan tercüme olan eser üzerine daha önce herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Bu makalede *Kolay Remiller* isimli eser incelenecek, eserin yazılış amacından ve falın uygulanma yönteminden söz edilecek ve çalışmanın sonunda eserin transkripsiyonlu metnine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Remil, Tefe'ül geleneği, Klasik Türk Edebiyatı, Zenâtî, Süleyman el-Hüseynî.

Abstract

The curiosity of people about the unknown has revealed itself as a desire to learn fortune-telling and its methods. Issues such as the result of a job to be done, the fate of the trip, the issue of marriage and having children are perhaps the topics that people most desire to be interpreted and the first way they resort to for this is usually fortune-telling. The fact that the word fortune-telling and its culture have an equivalent in eastern and western languages also supports this situation. Works such as falnâme, starnâme, remilnâme and tefe'ül nâme in the manuscript archives of the libraries show that there is a learning-teaching effort about the fortune telling itself and the methods of looking. These types of works, which are sometimes written with the concern of aesthetics and sometimes serving a purpose, are a source of reference. Issues such as the result of a job to be done, the fate of the trip, the issue of marriage and having children are perhaps the topics that people most desire to be interpreted. The book of Kolay Remiller, which is the subject of our study and is an example of remilname, contains 16 intentions/questions and 16 comments/answers for 16 different letters according to these intentions. There has been no previous scientific study on the Arabic translation of Sheikh Ahmed Zenati's work. In this article, the work named Kolay Remiller will be examined, the purpose of writing the work and the method of applying the fortune-telling will be mentioned, and the transcribed text of the work will be included at the end of the study.

Keywords: Remil, Tefeul tradition, Classical Turkish literature, Zenati, Süleyman el-Hüseyni

Giriş

Fal bakma veya baktırma bütün toplumlarda olduğu gibi İslâm toplumlarında da yaygın bir gelenektir. Falın toplumun hemen her kesiminde, özellikle önemli kararlar alınacağı zaman âdeta bir danışma ve iyiye yorma vasıtası olarak kabul görmesi ve yaygınlaşmasında, “Tıyârenin aslı yoktur, onun en iyisi faldır!” meâlindeki hadisten çıkarılan müsamahakâr yorumun rol oynadığı söylenebilir (Uzun, 1995, s.141).

Tarihte, kullanılan araçlara, uygulanan tekniklere göre farklı fal türleri ortaya çıkmıştır. Muhtelif devirlerde, çeşitli kültürlerde bilinen ve uygulanan başlıca fal türlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

“Yıldız falı (horoscopy). İnsanın doğduğu günü dikkate alarak o günkü göğün durumu, yıldızların konumu ve insan üzerindeki etkilerinden hareketle onun kaderi hakkında yorum yapma işidir. Falın bu çeşidi, yıldızların konum ve tesirlerini inceleyerek insanın kaderini önceden bilmeyi amaçlayan astrolojiyle yakından ilgilidir. El falı (chiromancy). Eldeki çizgilerden kişinin geleceğini okuma işidir. Kuş falı (ornithomancy). Kuşların uçuş şekli ve seslerinden bir anlam çıkarmak suretiyle gelecek hakkında bilgi verme işidir. Kâğıt falı (cartomancy). Üzerinde çeşitli şekil ve semboller bulunan kâğıtların muhtelif tekniklere göre açılıp dağıtılması ile ortaya çıkan sonucun yorumlanması işidir (iskambil ve tarot falı gibi). İç organlar falı (haruspicy, aruspice, extispicine). Bazı hayvanların iç organlarına bakarak yorum yapma işidir (Karaciğer falı [hepatoscopia], bağırsak falı [extaspicy] gibi). Kum (toprak) falı (geomancy). Kum, toprak, toz ve çakıl taşları ile tesadüfen tesbit edilen belli noktalar ve bunların şekilleri üzerine yapılan yorumdan ibarettir. Zar falı (lithomancy). Taşlarla veya zarla yapılan faldır. Kitap falı. Belli bir dilek ve niyetle bilhassa kutsal kitapları açıp bulunulan yerdeki ifadeleri yorumlama işidir. (Aydın, 1995, s.135)”

Türü ne olursa olsun fal kültürünün bir toplumda yaygınlaşması bu minvalde eserler verilmesine sebep olmuştur. Kütüphanelerin yazma eser arşivlerinde el yazması ve matbu pek çok fal kitabı bulunmaktadır. Fal bakma kaidelerini açık ve anlaşılır bir şekilde adım adım anlatmak, insanların müşkül durumlarında kolayca uygulama yapmalarını sağlamak amacıyla pek çok manzum ve mensur falnâme, yıldıznâme, remilnâme ve tefe’ülnâme yazılmıştır. Bunların -özellikle falnâmelerin- bir kısmı estetik kaygının ön planda olduğu sanat eseri niteliği taşıyan eserlerken bir kısmı ise sadece fal bakma yöntemlerinin anlatıldığı, amaca hizmet eden eserlerdir. 9. yüzyılda Uygurlar döneminde Maniheizm anlayışla ve runik harfleriyle yazılmış Türk dilinin en eski eserlerinden biri olan *Irk Bitig*² bir fal kitabıdır. Kitap birtakım sembollerle, zar atılmak suretiyle bakılan 65 fal ve yorum içermektedir. Türkler

¹ Buhârî, “Tıb”, 42.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Tekin, T. (2004). *Irk Bitig-Eski Uygurca Fal Kitabı*. Öncü Kitap.

İslâmiyet'in kabulü ile dinî hasletlere zarar vermeyen ve daha çok tefe'ül şeklinde gelişen fal kültüründe doğu toplumlarından etkilenseler de Irk Bitig Türklerin çok eski çağlardan beri fal konusuna hâkim olduklarını göstermektedir. 16. yüzyılda ünlü divan şairi Zâtî'nin Müneccimzâde'den öğrendiği remili, Beyazıt Camii avlusunda bir remil dükkanında icra ettiği ve geçimini böylelikle sağladığı bilinmektedir (Kurtoğlu, 2021). Bu durum remmalcılığın Osmanlı döneminde yaygın olduğunu, talep gördüğünü ve meslek olarak yapılabildiğini göstermektedir.

Remil, Arapça *reml* kökünden türemiştir, *reml* kum demektir. Kum taneleri, işaret ve sayılarla fal bakma yöntemi olarak bilinen bu fal kum üzerine çizgiler çizilerek bakılır. Sonraları bu falda kâğıt ve tahta kullanılsa da ismi değişmemiştir. İslam dünyasında remil diye bilinen fal Hindu astrolojisi Çin ve Ortadoğu sistemlerinin karma şekli olan çizgili bir fal biçimidir (Aydın, 1995, s.136). Literatürde daha çok *hattü'r-remil* şeklinde görülen ismin yanında *darb* ve *tark* kelimeleri de ona yakın anlamlarda geçer; Türkçede ise "*remil atmak*" / "*remil dökmek*" denilmektedir (Çelebi, 2007, s.555). Remil bakan kişiye ise *remmâl* denilmektedir. James W. Redhouse, sözlükte remmâli şu şekilde tanımlamıştır: "Bir nevi hilebaz ki halkı aldatıp güya gaipten kum vasıtasıyla haber verir." (Redhouse, 2016, s.410). Remil falının detaylı izahı Ahmet Talat Onay'ın Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü'nde şu şekilde geçmektedir:

"Kum üzerine parmakla, kâğıt üzerine kalemle birtakım noktalar sıralamak, her iki nokta arasına çizgi çizmek suretiyle vücuda getirilen şekle bakıp istikbalden haber vermek ilmüne ilm-i reml derler ki, pek çok kitaplar yazılmıştır. Remle başlanırken soldan sağa doğru saymaksızın dört defa dörder satır (yani on altı satır) nokta dökülür. Bu noktalar soldan itibaren ikişer ikişer vasl edilerek hatt yapılır. En sonunda kalanlar şekli teşkil ederler. Çıkan şekiller yekdiğeriyle darb edilerek ihtisar olunur. Son kalan şekle Kadî-i reml denir. Kitaba bakarak bu şeklin neye delâlet ettiği öğrenilir. Noktaya ferd, hatt'a zevç derler. (Onay, 2007, s.323)."

Araplar arasında yaygın olan remil falı diğer kültürlere buradan geçmiştir. Bu ilim "Çizgileri Batlamyus astronomisindeki on iki burç ve dört veted³e benzetilerek on altı hanelik şekillere dönüştürülüp yıldızların konumunda söz konusu edildiği gibi uğurlu ve uğursuz kabul edilen hatlarla belirlenmiştir. Sonra da bunların her biri maddî âlemdeki varlıklar sınıfından birine tahsis edilip ilm-i nücûma paralel ve benzer sonuçlar çıkarmak suretiyle (Çelebi, 2007, s. 555)" ortaya çıkmıştır.

İslamiyet öncesi dönemlerden beri kullanılan, Orta Çağ'da bir ilim olarak kabul edilen ve varlığını 20. yüzyılın başlarına kadar devam ettiren remil geleneği son dönemlerde daha çok kişilere kolaylık sağlayacak tarzda açık ve anlaşılır yöntemlerle

³ Ağaç, kazık. (Devellioğlu, 2010, s.1339).

uygulanan bir fal çeşidi halini almış, bu falın usul ve kaidelerini anlatan eserler de ilmî ve edebî değeri olmayan niteliklere bürünmüştür.

Bu çalışmada ele alınacak eser de 20. yüzyılın ilk çeyreğinde tercüme yoluyla dilimize kazandırılmış ve yazılış amacı yanında usul ve yöntemin anlatıldığı bir remil kitabı örneğidir.

Remilnâme tarzında tertip edilmiş benzer örnekler var mıdır sorusu ile yapılan taramalar sonucu burada neşrettiğimiz *Kolay Remiller'e* yöntem ve teknik bakımından çok benzer iki farklı eserin daha olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan 1840 tarihli *Remilnâme*⁴ isimli eserin müellifi hakkında bilgi bulunmamaktadır ve yazılış amacına dair tek bildiğimiz eserin tercüme olunmuş ve haber almak, teselli bulmak isteyenler için basılmış olduğudur (Bahadır, 2020, 229). 1910 yılına tarihlenen *Suâl ve Cevâblı Tefe'ülnâme-Yâhûd Kolay Remiller*⁵ isimli eserin müellifi ise Ebu'n-Niyâzî Nazmî'dir. Bu eserin yazılış amacı müellifin dilinden aktarılmıştır. Arapçadan tercüme edildiği düşünülen eseri Nazmî “Memuriyet görevinden ayrıldıktan sonra geleceği hakkındaki endişesini gidermek için bakıcılara/falcılara gittiğinde yüzlerce insanın kapıda beklediğini gördüğünden insanları bu külfetten kurtarmak istemiş, falcılara ihtiyaç duymadan herkesin kendi falına bakabilmesi için neşretmiştir.” (Eren, 2021, s.112). Benzer örnekleri ile kıyaslandığında *Kolay Remiller* müellifi, mütercimi, yazılış amacı, basım tarihi ve uygulanış yöntemi gibi bilgileri sunması bakımından daha detaylı görünmektedir.

Kolay Remiller – Eserin Tavsifi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında K 2819 numarada kayıtlı *Kolay Remiller* isimli matbu eser 1333/1915 yılında İstanbul'da Çavuşoğlu Matbaasında basılmıştır, 24 sayfadır. Eserin müellif ve mürettibi Şeyh Ahmed Zenâtî'dir. Zenâtî hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. İlyas Çelebi İslam Ansiklopedisinde yazmış olduğu “Remil” maddesinde, remil tarihinin bilinen iki ustasından birinin 13. yüzyılda yaşadığını ve Kuzey Afrikalı bir berberi olan Ebû Abdullah Muhammed b. Osman ez-Zenâtî olduğunu kaydetmiştir (Çelebi, 2007, s.555). Elimizdeki bu sınırlı bilgi zikredilen Zenâtî'lerin aynı kişi olup olmadığı konusuna netlik kazandırmaya yetmemiştir.

Arapça olan eseri dilimize Seyyid Süleyman el-Hüseynî aktarmıştır. Hüseynî hakkında ulaşabildiğimiz tek bilgi onun 1923 tarihinde hayatta olduğu ve ona isnat

⁴ Eser üzerine yapılan çalışma için bkz. Bahadır, S. C. (2020). Matbu Bir Remilnâme Örneği. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 43, 221-242.

⁵ Eser üzerine yapılan çalışma için bkz. Eren, H. (2021). Tefe'ül Geleneği Bağlamında “Su'âl ve Cevâblı Tefe'ülnâme Yâhûd Kolay Remiller. AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (2), 105-128.

edilen 16 eserin varlığıdır.⁶ Hüseyinî eserin iç kapağında eser adından hemen sonra “İlm-i remilün en büyük üstâdlarından İmâm Zenâti Rahmetullâh-aleyhüñ herkese şoñ derece mücib-i sühulet olmak üzere tertib eyledükleri su’âlli cevâblı uşûl-i remilün bir kat daha işlâh ile vücuda gelmiş ems.âlsiz bir es.erdir.” şeklinde bir not düşerek kitabın, remil ilminin üstatlarından olan İmâm Zenâtî’nin herkese kolaylık sağlaması vesilesi ile tertip ettiği sorulu cevaplı remil usulünün, bir kat daha düzeltilmesi ile oluşmuş benzersiz bir eser olduğunu vurgulamıştır. Hüseyinî’nin Zenâtî’yi remil ilminin üstadı olarak tanımlaması onun 13. yüzyılda yaşayan Zenâtî olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Eser, İfâde-i Merâm, Usûl-i Mürâcaat, Suâl ve Niyet Cetveli ve Cedvel-i Eşkâl ü Hurûfât olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Son bölümden sonra sırasıyla 16 harf (elif, be, cim, dal, he, vav, ze, ha, tı, ye, kef, lam, mim, nun, sin, ayın) ve bu harflerin her birine ait bir çizelge bulunur. Her harf için 16 şekil ve her şekil için birer yorum yer alır.

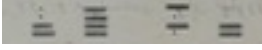
Eserin birinci bölümü olan İfâde-i Merâm, eserin sebab-i telif bölümüdür. Eserin yazılış amacının tüm fal bakma sebeplerinin temeli olan geleceğe dair bilgi sahibi olma arzusu çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Geleceğe dair bilgi edinmek ve bir sonuç çıkarmak, yapmaya kalkışılan bir işte başarılı olunup olunmayacağını bilmek, insanın şiddetli bir arzusu olarak betimlenir. Eskiden beri bilinmeyenden haber veren ilimler mevcut olsa da bunların usul ve kaidelerinin zor ve ustalık gerektirdiğini ve bu sebeple bu ilimlerin yaygınlık kazanmadığını aktaran Hüseyinî, Zenâtî’nin yadigarı olan *Kolay Remiller*’in Arapça nüshasının bir seyahati sırasında eline geçtiğini ve çok kolay olan bu kitap sayesinde herkesin dilediği işe dair bilgi alabileceğini belirtmiştir.

Eserin Usûl-i Mürâcaat bölümünde remilin nasıl uygulandığına dair bilgiler verilmiştir. Remil şekillerinin sayısı 16’dır. Müellif sorulacak soruyu da 16’ya tahsis etmiştir. Bu sorular insana hayatta lazım olan şeyleri ihtiva eder.

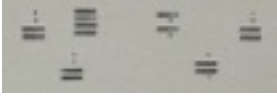
İkinci bölüm olan Usûl-i Mürâcaat’ta remilin aşamaları şu şekilde anlatılmıştır: Özel bir sayfada yazılan soru cetvelinden merak duyulan meseleye temas eden satır bulunur ve ona göre niyet edilir, bir soru sorulur. Daha sonra üç İhlas ve bir Fatiha okunduktan sonra ele bir kâğıt alınıp soldan sağa doğru adedini saymadan her sırası tahminen on beş yirmi kadar olmak üzere 16 sıra nokta atılır ve her dört sıranın arası bir çizgi ile ayrılır. Daha sonra bu sıralardaki noktalar ayrı ayrı sayılır eğer çift çıkarsa hizasına bir çizgi, eğer tek çıkarsa bir nokta koyularak her dört sıradan bir şekil çıkarılır.

⁶ Hüseyinî hakkında bilgiye ulaşabildiğimiz kaynaklar: Ekmeleddin I. & S.Ş.en, R. (2011). Osmanlı Astroloji Literatürü” Tarihi ve Osmanlı Astronomi Literatürü” Zeyli, IRCICA Yayınları. Uygun, A. (2013). Seyyid Süleyman el-Hüseyinî’nin Kenzül-Havâs Kitabındaki Dua ve Büyü Motifleri. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çıkan dört şekilden birinci ve ikinci – üçüncü ve dördüncü birbirinin yanına yazılır, toplanır.

Çift çizgi ve nokta olup yukarıdaki sağdan birinci iki şekli toplamak için en üstündeki bir nokta ile bir çizginin toplamı tek olduğundan her ikisinin altına bir nokta konur. İkinci sırada her iki şekildeki iki noktanın toplamı bir çizgi olduğundan o noktanın altına bir çizgi konur. İki şekilde üçüncü sırada çizgiler yani çift olduğundan o çizginin altına yine bir çizgi çekilir. Dördüncü sıradaki bir çizgi ve bir noktanın toplamı tek olduğundan bir nokta konur. Üçüncü ve dördüncü şekiller de bu tarif yöntemiyle toplanır. O halde aşağıda görüleceği şekilde altı şekil ortaya çıkar.

Daha sonra bu sonraki iki şekil de yukarıda tarif olunduğu gibi birbiriyle toplanırsa sonuçta ortaya çıkan şu şekil bize sorumuzun cevabını verir.

Daha sonra risâledeki “cedvel-i eşkâl ü hurûfa” müracaat edilir. Mesela soru, dört rakamlı soru hanesinde dört rakamı bulunur. Çıkan şekil idi. Cetvelin yukarısındaki şekillerden altı bulunur. Dört rakamı ile o şeklin birleştiği hanedeki harf alınır. O harf neyse aşağıdaki sayfalardan onun sayfası açılır. Sayfanın sağ tarafında on altı şekil sırasıyla dizilmiştir. Çıkan şekil bulunur, sırasındaki cevap okunur.

Suâl ve Niyet Cetvelinde 16 farklı soru bulunmaktadır. Soruların tümü insanın günlük hayatında merak ettiği meselelerle alakalıdır: Yapılması planlanan bir işin akıbeti, çıkılacak bir seyahatin sonucu, olası felaket durumları ve hayal kırıklıklarına dair kaygılar, dostluk ve düşmanlık meseleleri gibi.

Cedvel-i Eşkâl ü Hurûfât isimli tablo toplama usulüne dayanan tarif sonucunda çıkan şekillerin 16 harften hangisine gönderme yapacağını bulmaya yarayan cetveldir. Bu cetvelden sonra her harf için 16 cevaptan oluşan 16 farklı tablo yer almaktadır.

Eserin Transkripsiyonlu Metni

[2] İfâde-i Merâm

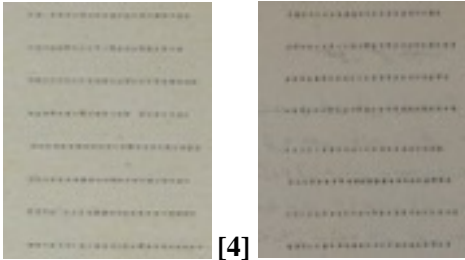
İnsan için en mühim şey istikbâle ‘âid meh-mâ-emken ma‘lümât idinmek ve istidlâlde bulunmaqdır. Bir âdem teşebbüs ideceği işde muvaffak olub olamayacağını aňlamağı şiddetle arzû ider. Bu ihtiyâc ve arzûyı tatmayan için pek eski zamândan beri ‘ilm-i cefr ve remil gibi mu‘cizât-ı enbiya ve kerâmât-ı evliya olan ve ‘ulûm-ı ğarîbe nâmi virilen ‘ilmler mevcûd ise de uşûl u kavâ’idi çok, taħşîl ü mümasesesi müşkil

olduklarından ta‘ammüm idememişlerdir. İşte bunun içündür ki meşāyih-i kiramdan ba‘zı zevāt-ı mübāreke tefe‘ül kavā‘idini vaz‘ eylemişlerdir. Fi‘l-cümle bu risālemizde kütübhāne-i āleme ihdā itmek istedigimiz “Kolay Remiller” cefr ü remilde e‘immeden bulunan İmām Zenātī Rahmetullāh-aleyh Hāzretlerinin yādgārı olup eşnā-yı seyāhatümüzde ‘Arabiyü’l-ibāre nüshası elimize geçmiş idi. Tercüme iderek ihvān-ı dīne bir medār-ı tesliyet ve vesile-i tefe‘ül olmak üzere taqđīm idiyoruz. Bu küçük risāle ile herkes pek kolay ve az bir zamānda dilediği işe dā‘ir ma‘lūmāt-ı kāfiye alabilir. Maqşad bir hizmet olduğına bināen bundan istifāde idecek zevātuñ bizi hayr ile yād eylemesi rica olunur.

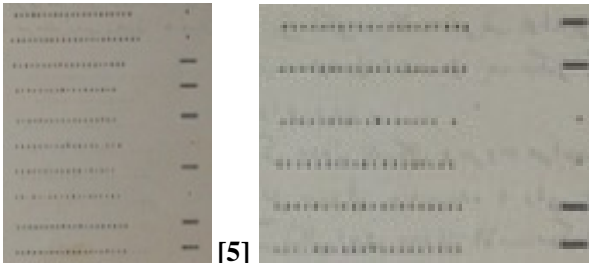
Seyyid Süleymān el-Hüseynī

[3] Uşul-i Mürāca‘at

Eşkāl-i remilüñ ‘adedi on altı olduğına göre mü‘ellif sorılacak su‘ālî de on altıya haşır itmışdür. Ancak bu on altı su‘āl hayatda insāna lāzım olan her şey‘i cāmî‘dür. ZİRDE bir şahīfe-i maḥşūşada bu su‘aller sırası ile yazılmış olduğundan evvel emrde bu cedvele mürāca‘atle añlaşılmaq istenilen mes‘eleye temās iden satırı bulup aña göre niyyet idilür. Gūyā bir su‘āl sorulur. Ba‘de üç ihlāş-ı şerīfe ile bir fātiha okuduktan soñra ele bir kāğıd alınıp şoldan şağa toğrı ‘adedini şaymayarak her sırası taḥmīnen on beş yigirmi kadar olmak üzere on altı sıra nokta atılır ve her dört sıranuñ arası bir çizgi ile tefrīk olunur. İşte nümūnesi:

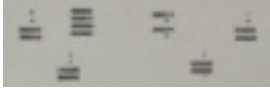

Soñra bu şıralardaki noktalar her sıra ayrı ayrı şayılıp eger çift ise hizāsına zİRDE gösterileceği vech ile bir çizgi ve eger tek ise bir nokta koyularak her dört şıradan bir şekil çıkarılır meşelā:

Bālādaki mişalde gösterildiği vech ile çıkan dört şekilden birinci ile ikinci ve üçüncü ile dördüncü şu vech ile birbirinüñ yanına yazup cem‘ iderüz. Çift çizgi ve tek nokta olup bālādaki şağdan birinci iki şekli cem‘ itmek için eñ

üstündeki bir nokta ile bir çizginün mecmû'ı tek olduğundan her ikisinin altına bir nokta koyaruz ikinci sırada her iki şekildeki iki noktanın mecmû'ı bir çizgi olduğundan o noktanın altına bir çizgi vaz' eylerüz iki şekilde üçüncü sırada çizgiler ya'ni çift olmakla o çizginün altına yine bir çizgi çekerüz dördüncü sıradaki bir çizgi ve bir noktanın yekûnu tek olacağından bir nokta koyaruz. Üçüncü ve dördüncü şekilleri de bu ta'rif-i vechle cem' eylerüz o hâlde zîrde görüleceği vechle elimizde altı şekil hâşıl olur.

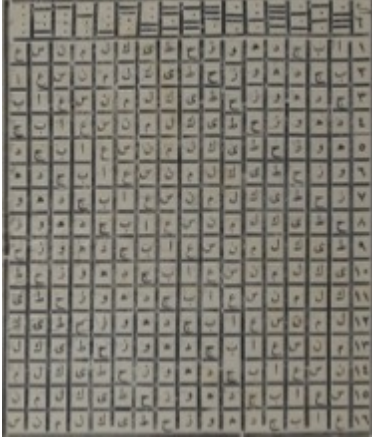

[6] Ba'de bu sonraki iki şekli de bālâda ta'rif olındığı vechle birbiriyle cem' idersek netice olarak istihsâl idecegimiz şu şekli bize su'âlimizün cevâbını virür. Şoñra risâlemizdeki cedvel-i eşkâl ü hurûfa mürâca'at eylerüz meşela su'âlimiz dört rakamlı su'âl-hânesindeki 4 rakamını buluruz. Çıkarığımız şekil ney şekli idi cedvelün bālâsındaki şekillerden altı buluruz dört rakamı ile o şeklün birleşdiği hânedeki harfi alırız. O harf ne ise aşağıdaki şahîfelerde anuñ şahîfesini açarız ki şahîfenün sağ tarafında on altı şekil sırasıyla dizilmiştir. Çıkarığımız şekli bulur ve sırasındaki cevâbı okuruz.

[7] Su'âl ve Niyet Cedveli

- 1- Hüşûlini istedigim (...) iş nasıl olacak?
- 2- İcrâsına teşebbüs idecegim (...) iş hakkımda hayır mıdır?
- 3- Sefere gidecek miyim? Gider isem fâide olur mı?
- 4- Ğurbetde bulınan (...) zât ile kavuşılacak mı?
- 5- Bekledigim mektûbı alacak mıyım? Bu haber benim için hayırlı mıdır?
- 6- Falânun baña gösterdiği dostluğa i'timâd idebilür miyim?
- 7- Falânun irâe eylediği muhabbet ve sevdâya inanayım mı?
- 8- İzdivâc ider isem imtizâc idebilür miyim?
- 9- Alacağım zevcenün veya varacağım zevcenün tabî'at ve ahlâkı nasıldır?
- 10- Dünyâya evlâdım gelecek mi?
- 11- Karâr virdigim seyâhat hayırlı mıdır? Fâide görülür mü?
- 12- Düşmenim nasıl âdemdür, çok mı?
- 13- Ne gibi şeylerden ictinâb itmek icâb ider. Nelerden korkmalıyım?
- 14- Bir felâket zühür ider ise ne yapmalıyım?
- 15- Gördüğüm rü'yâ hayır mıdır şer midür?
- 16- Ākıbet hâlüm ve âhir ömrüm nasıl olacaktır?

[8] Cedvel-i Eşkâl ü Hurûfât

[9]

Ḥurūfū'l-elif (1)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Ümîdinden iyi olacaqdır şübhe itme.
	Dâ'ima toğrı olur ve 'âkılâne hareket ider iseñ iyi olursuñ.
	Bir felâkete uğramañız melhûzdur cenâb-ı Hağdan hayırlısını taleb it.
	Dostları ve akrabâyı şıkca görerek tesliyet-yâb ol.
	Bādî-i sürür olur teşebbüşüñüz güzeldir.
	Düşmeniñiz çokdur ve size mazarratı düşünürler.
	Bu seyâhat ve seferde hayr yokdur şarf-ı nazar it.
	Evlâdsızlıkda kuşur sende degildir. Allâhdan hayrū'l-halef iste.
	Ahlâkı güzel olacağı şüphesizdir.
	İmtizâc idemezseñ esbâbı sendedir.
	Anıñ saña gösterdiği dostluk ve muhabbet toğrıdır.
	Bu saña şâdık dostdur i'timâd it.
	Mektüb geç gelir ise de memnûn olursuñ.
	Ġurbetdeki âdemiñ hâli iyi degil. Aña yardım it.
	Ġurbete gitmek kısmetiñde vardır. Kadınlardan şağın.
	İcrâsına karar virdiğñ işde muvaffâk olursuñ.

[10]

Ĥurüfü'l-be (↔)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	İhtimâldir ki zarar-dîde olursuñ.
	Taşşiriñ neticesi olarak iş başka dürlü olur.
	Ādem olur iseñ 'ākıbetiñ hayr olur.
	Gördiğñ rü'yâ pek hayırlı degildir.
	Fuķarâya şadaķa vir ki göñlüñ şād u mütesellî olsun.
	Saña çok dostluk gösteren âdem düşmendir. Andan şaķın.
	Düşmen ġâlib olur. Sebebi seniñ kuşuruñdur.
	Ĥurdığñ yolculık hayırlıdır. Kâr idersiñ.
	Evlâdıñ olur. Ancak yâ yetim veya öksüz alır.
	Ĥuyı güzel ve tabî'atı iyi faķať 'ömri kışadır.
	Naşâhat dinler iseñ pek güzel imtizâc idilür.
	Sizi çok sever. Muĥabbeti toğrıdır.
	Sevdâsı zâhiri ve ĥiledir. İnanma.
	Tizde mektüb alır ve memnün alırsıñ.
	Ġâ'ib çok sürmez gelir. Görüşürsünüz.
	Ġurbet saña muķadderdir. Lâkin orada aldanmamağā diķķat it.

[11]

Ĥurüfü'l-cim (Ĥ)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Gitmez iseñ daha iyi yaparsıñ.
	Dâ'ima hayr u selâmet mütevekkil olmaķdadır.
	Pek fenâ tehlikeli olacaķdır. Ĥazer it.
	Ġurbetde almaķ muķtezâ-yı aderiñdir.
	Gördiğñ rü'yâ 'â' ileñizde sürürü mücib bir şey'e delâlet ider.
	Daha ziyâde felâket-dîdelerden 'ibret alalım.

	Kemâlden soñra zevâl vardır.
	Düşmeniñ azdır. Artırmağa çalışma.
	Bu seferden kâr idersin.
	Erkek ve kız evlâdın olur.
	Seni sevdiğinden kışkanç ve müvesvis olacak.
	Hoş geçinmeñiz ve imtizâc tavır ve hâlinize mütevaqqıfıdır.
	‘Aşk ve muhabbeti çok faķat dâ’im degildir.
	Saña gösterdiği dostluğa i‘timâd itmemelidir.
	Mektüb geç gelir.
	Ėurbetdeki gelecek, memnün olursun.

[12]

Hurüfü’l-dal (ﺩ)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Gelir ama gecikir.
	Hâtıradan şakınır iseñ mes‘üd olursun.
	Bir taraftan kazanır, bir taraftan ġaybidersin.
	İşini bilür ve ġayret iderseñ zarar itmezsin.
	‘Ăkıbetiñ ve ‘ömriniñ soñı sürürle geçer.
	Rü’yâ iyi degil, şadaķa vir.
	Vukü‘ât u ... mutaźarrır olursun.
	Bu işlerden ihtirâz it.
	Düşmeniñ az ise de andan korķma.
	Bu seyâhatde tehlike yok ise de kâr da yokdur.
	Evlâdın olur, memnün kalırsın.
	Semiz ve boş boġaz olacak.
	Hafif meşreb olmaķdan es geçer iseñ felekden istifâde idersin.
	‘Aşk ve sevdâya i‘timâd itme.

	Dost şadıktır. Emniyet olunur.
	Mektüb gelir. Saña getirecegi havâdiş ummadığın şeylerdir.

[13]

Hurüfü'l-he (هـ)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Me'mül itdiğin mektüb biraz soñra eline gelir.
	Ġurbetde olan kimse bu günlerde gelir.
	Seyâhat ideceksiñ faķaķ orada da zaķmet çekersin.
	Bir vartaya düşmemek için kendini muķafaza it.
	Ārzü eyledigin şey hāşıl olur. Memnün olursuñ.
	Saña bir zarar gelmek melhūzdur.
	İyi haberler alacağına delâlet iden rü'yâ iyidir.
	Bir evlâdın olur. Ĥayrû'l-ķalefdir.
	Dost iken düşmen olacaķ biri var. Ĥazer it.
	Sâ'ikâ-yı ķasedle düşmenleriñ artıyor.
	Bu seferden ķayr görürsuñ.
	İkinci zevceñden evlâdın olur.
	İstihzâ-kâr ve şebâtsiz olacaķ.
	Sefâhati terk itmez iseñ şıķıntı çekersin.
	Sevdigin ķadını veya erkegi alacaķsın.
	Dostluğı toğrıdur lâkin çabuk ayrılırsınız.

[14]

Hurüfü'l-vav (و)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Zâhirde tatlı ise de altı acıdır. Aldanma.
	Me'mül itdiğin bir ķaberi alırsın.
	Bir çok zamân soñra buluşırsınız.

	Orada çok tıramazsınız.
	Evvelâ göreceğın fâ'ide az ise de şofra memnûn olursuñ.
	İş matlûbuñ vechiyle olmaz.
	Müsrif oldıgıñ için dâ'ima zârûret çekersuñ.
	Niyet ve maqşadıñ hâşıl olur.
	Me'mûriyyet alırsuñ, eline para geđer.
	Seni dostuñ mutažarrır ider. Tevaqqî it.
	Düşmenleriñ nihâyet dost olacağdır.
	Bu seyâhâti te'hir ider iseñ iyi olur.
	Evlâd yüzünden zarar görirsuñ.
	Ahlâkı pek iyi degildir.
	Genc iken evlenir iseñ zamân saña yâr olur.
	Bu sevdâdan fâriğ ol. zarara dü-çar olursuñ.

[15]

Ĥurûfû'l-ze (z)	
Eşkal-i Remil	Cevâb
	Seni fevka'l-'âde seviyor lâkin aradakilere emniyyet idilmez.
	Dostlığı sâhte degildir.
	Alacağın mektûbdan memnûn olmazsın.
	Ĥâyet râhat ve zengin olarak gelir.
	Nerede olur iseñ ol zârûret çekmezsuñ.
	Merâm u maqşadıñ hâşıl olmaz.
	Tevekkül sâyesinde merâmını icrâ idersuñ.
	Çalışır iseñ 'âkıbetiñ iyi ve râhat olur.
	Bir dostuñ da'vâsını ĝayb ider.
	Senden aşâğıya bağ da 'ibret al.
	Görüşdiğın dostlarda bir dâne düşmen var.

	Dost zann eylediğın adamlar düşmenlerdir.
	Bu seyâhatden zarar görürsün.
	Evlâdın olmaz. Nâfile çalışma.
	‘Âkıl, zekî ve faţın olur.
	Mütekâbil emniyyet ve i‘timâd sâyesinde râhat idersin.

[16]

Ĥurüfü’l-ĥa (ح)	
Eşkal-i Remil	Cevâb
	Diger izdivâc ile râhat olursun.
	Düşmen zann iderseñ. Düşmendir.
	Dostlığı sâhtedir. Aldanma.
	Bir dostuñ vâsıtasıyla beklediğın mektûbı alırsın.
	Seni görmegi ister. Sen de memnûn olursun.
	Bu ayı geçir de şoñra git.
	Başına ‘aqlıñı al da müdârâ it.
	Tedbırde kuşur itme. İyi olur.
	Mu‘âvenât-ı muhtâcın sâyesinde ‘âkıbet ĥayr olacaktır.
	Saña hediye gelecektir.
	Seyâhat ider iseñ iyi olur.
	Akrabâdañ düşmeniñ var. Ĥazer it.
	Düşmeniñe ĥalebe için tevâzu‘ göster.
	Şebât ider çok gezmez iseñ ĥâliñ iyi olur.
	Evlâdın olmak me’mûldür.
	Pek güzel ve aĥlâkı ‘âlî olacağı şüphesizdir.

[17]

Ĥurüfü’l-ı (ط)	
Eşkal-i Remil	Cevâb

	Güzel huyly ve mülâyim ahlaklı olacaktır.
	Zengin olur ve benî nev'îñde hayr idersin.
	Haqqıñızda hayırlı olan bu fikr ü sevdâdan ferâğatdır.
	Dostlığı toğrı ve hâlişâne olup şâyân-ı i'timâddır.
	Mektüblara dâ'ir haberden memnün olursun.
	Bekledigin yanına gelmez.
	Sefere gitmek kısmetiñdir. Façať arkadaşını intiñab it.
	Uyuyan yılanıñ başına başa iseñ mutazarrır olursun.
	İş me'muluñ gayrı bir şekilde olur.
	Haqqıñda hayırlı degildir. İzdivâc itme.
	İyi dostlarla münâsib hâşıl ider iseñ mes'ud olursun.
	Tevekkül itmekle beraber sa'y u gayret seni tesliyet ider.
	Da'vâyı gayb idersin.
	Dost degil düşmendir. Yâr şanma.
	Kâr itmez iseñ de zarar da yokdur.
	Ahfâdiñ yaramaz olacaktır.

[18]

Hurüfü'l-ye (ع)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Muñ' ü güzel huyly evlâdiñ olur.
	Ahlâkı güzel ve façať sîmâsı biraz çirkîn olacaktır.
	Nikâhda mes'ud olmayaksın, sebebi budalâlığıñdır.
	Seni pek çok seviyor emîn ol.
	Hürmet ve ri'âyete lâyıkk bir zât olduğundan memnün olursun.
	Mektüblar saña iyi haber getirmeyecek.
	Ğâ'ib gelmez, çünkü mâni' i vardır.
	Sefer hakkında hayırlıdır. Hemân 'azîmet it.

	Bu işi işlemekden müstefid olursuñ.
	Ümîd idilmeyen bir hâl her şeyi tebdîl ider.
	Çocuklarıña iyi terbiye vir ki soñ hayâtda mes'ûd olasın.
	Rü'yâ iyidir. Sa'âdete delâlet ider.
	Şabr it, çâre-i selâmet şabırdadır.
	Bir nâmussuzlukdan kırküp tebdîrli ol.
	Dost şandığın müdâhin düşmendirdir.
	Şu sefer ve seyâhat pek hayırlı ve kârlıdır.

[19]

Hurüfü'l-kef (ك)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Bu yolcuğdan ferâgat ider iseñ hayırlı olur.
	Evlâdın olacağ fağat gecikecektir.
	Pek kışkanç olacağından geçinemeyeceğın muhakkaktır.
	Tabî'at ve ahlâkı iyi ve fağat zengin olmayacağından zarûret çekersinüz.
	Seni memnün iden bu sevdâ ve muhabbet sâhtedir.
	Saña gösterilen muhabbete hâlişâne nazâr ile bakma.
	Bir mektûb alup pek memnün olursuñ.
	Ğurbetdeki şimdi gelmeyecektir. Belki hastadır.
	Sefer hayırlı oldığından hareket itmege sa'y it.
	Kâr ve zararî müsâvidir.
	Ümîd itmedigin derecede hâşıl olacağdır.
	'Âkıbet-i 'ömrün de hâl-i hâzırın gibi olur.
	Rü'yâñ iyi degildir. Düşmeniñ artacağ.
	Yeñi kederler gelecektir. Şabır lâzımdır.
	Bu hastalık melhûzdur.
	Tedbîrli tavranır iseñ galebe idersin

[20]

Ḥurūfū'l-lām (ل)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Dostuñ çoğalır, düşmeniñ azalır.
	Gidecegiñ yerde i'tibâr ve şerefîni artar.
	Evlâdın olacağ ve ba'zıları yaşamayacağdır.
	Ahlâkı fenâ olacağdır.
	Şoñraları tâli'îni düzelecek memnûn olacağsın.
	Seni aldadıyor. 'Aşkî yalandır.
	Gösterdiği dostluğ menfa'at içindir.
	Ârzü mektûb almağ degil paradır ki gelecek.
	Beñle seyâhate bir daha gelmez.
	Bu seferiñe ba'zî şeyler mâni' olacağdır.
	Esbâbına tevessül ider iseñ kazanırsın.
	Bundan zarar görmek me'mûldur.
	İstedigiñ mevki'îni hâkîkînde iyi degildir.
	Rü'yânın ta'bîri seni müte'essir idecek bir hâlin vuqû'una delâlet ider.
	Şabr ider iseñ bahtiyâr olursun.
	Qarâr virdigiñ seyâhatden hâzer it.

[21]

Ḥurūfū'l-mim (م)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Fenâ sözden ictinâb ider iseñ iyi olur.
	Düşmenleriñe sen gâlibsin. Anlar senden qorqsun.
	Bu seyâhatde çok zarar görürsün.
	İki evlâdın olacağdır.
	Pek zekî ve ma'lûmatlı olacağından memnûn olursun.

	Dostuñı düşmeniñden tefrîk it. Çünkü dost şüretinde düşmendir.
	Seni pek sever faķaķ eķrāfi saña virmezler.
	Bī-vefādır, seni aldatmaķ için müdāhene idiyor.
	Seni çokdan unuttılar.
	Gelmesini ... faķaķ māni' i var.
	Ĝurbetde kārın çok olacaķdır.
	Cesāretle ģareket ider iseñ kārlı çıkarısñ.
	Evvel kedere soñra sürūra uĝrarsñ.
	Āĥir 'ömründe pek rāĥat idersñ.
	Rü'yā güzeldir. Teraķķiye delālet ider.
	Senden fenāları düşünür iseñ mütesellī olursuñ.

[22]

Ĥurūfū'l-nūn (ن)	
Eşķāl-i Remil	Cevāb
	Fuķarāya taşadduķ ider iseñ kederden ķurtılırsuñ.
	Ĥaķķında ĥayırlı zann eyledigin bu işden o ķadar fā'ide yoķdur.
	Dost şüretinde ĝorinen düşmenler vardır.
	Maķşadıñ ĥāşıl olacaķdır.
	Evlādıñ olmaz ise de merāķı diñmez.
	Ĝavĝā vü nizā' ider biri olacaķdır.
	Ma'ışetde zārüret çekersñ.
	Seni dostlarıñ gizli istihzā iderler.
	Saña ĥürmet ve ri'āyet idilir.
	Alacaĝıñ mektüb saña güzel ĥaber getiriyor.
	Ĝurbetdeki nerede ise geleceķdir.
	Dostlarıñdan ayrılma.
	Düşmenleriñ çok ise de ķorķma.

	Bu iş me'mül itdiği gibi olmaz.
	Ğurbetde qalırññ.
	Bu rü'yâ evham hayâldir.

[23]

Hurüfü'l-sin (س)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Ba' zen rü'yâ insânın gündüz meşgûl olduğundan neş'et ider.
	Bundan sonra dü-çâr-ı keder olmamağı Allâhdan iste.
	Dalkavuklar seni mutazarrır ider.
	Bildigiñ, bilmediğiñ düşmenlerinden hazer it.
	Bu seyâhate, i'timâd idilür bir arkadaşla gidersen kâr idersin.
	Evlâdın olur ise de hayrû'l-halef olmaz.
	Mükeyyifâta mübtelâ olur.
	İzdivâc hayırlı degildir. Tehlike var.
	İşleriñ yoluna girecek.
	Dostı intihâbda diğkatli tavran.
	Beklediğiñ cevâb gelmez.
	Ğurbetdeki gelir. Yoldadır.
	Biraz ğurbetde zarûret çeker sonra mes'ûd olursun.
	Andan hayr me'mül itmek 'abeşdir.
	Bu işde kazanamazsın.
	Ğurbetde qalmağ tâli 'inde vardır.

[24]

Hurüfü'l-ayn (ع)	
Eşkâl-i Remil	Cevâb
	Âhir 'ömrün düşmenleriñ istediği gibi olmayacaktır.
	Rü'yân bir çok ğarib işlere delâlet ider.

	Yeñi kederler zühür idecekdir şabırlı ol.
	Bir kadamıñ fitnessinden mutazarrır olursuñ.
	Düşmeniñ az ve kuvvetli ise de sen gâlibsiñ.
	Bu seyâhate gider iseñ pişmân olursuñ.
	Evlâdıñ olmayacaktır.
	İlerüde pek fenâ huyı olur.
	Andan saña zarar gelmez.
	Şâyân-ı emniyet dost degildir.
	Seniñle ülfetden maqşadı zevk ü sürürdür.
	Haber biraz geç gelir.
	Ġurbetdeki daha uzak bir yere gitmişdir.
	Bu seyâhatden kâr umma.
	Bu işde kârdan ziyade zarar vardır.
	Beyhüde çalışma haşmıñ kuvvetlidir.

Sonuç

Bu çalışma ile birlikte ilim alemine tanıtılan *Kolay Remiller* isimli eser, edebî ve ilmî niteliği bulunmayan fakat günlük ihtiyaca cevap veren, kendi yönteminin tüm detaylarını ihtiva eden bir remil kitabıdır. *Kolay Remiller*'in basım tarihi 1915'tir. Arapça olan eser Şeyh Ahmet Zenâtî'ye aittir ve dilimize Seyyid Süleymân el-Hüseynî tarafından aktarılmıştır. Müellif ve mütercim hakkında bildiklerimiz sınırlıdır. Zenâtî'nin 13. yüzyılda yaşamış iki remil üstadından biri olma ihtimali kuvvetli ise de konu netlik kazanmamıştır. Hüseyinî'nin ise 1900'lü yılların ilk çeyreğinde hayatta olduğu bilinmektedir. Eserde remil ilmiyle alakalı herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Şu ana kadar tespit edilmiş *Kolay Remiller* tarzında yazılmış iki remilnâme de göz önüne alındığında çalışmamıza konu olan eserin müellif, mütercim, basım tarihi gibi hususlar bakımından daha fazla bilgi verdiği görülmektedir.

20. yüzyıla gelindiğinde *Kolay Remiller* gibi falnâme türü eserler artık insanların belki hoş vakit geçirmesi belki sosyalleşmesi fakat nihayetinde günlük meraklarına dair kolay ve hızlı cevaplar bulabilmesi için oluşturulmuş eserler halini almışlardır. Bu bağlamda eserin en önemli özelliği -adı gibi- remil falının olabildiğince kolay

uygulanmasını öğretmesi, insanların sorularına cevap ararken kolaylıkla bir cevaba erişebilmelerine olanak sağlaması ve mütercimmin de dediği gibi remil ilminin üstadına ait bir yöntem olduğundan güven duyulabilmesi olabilir. Eserde yer alan sorular da cevaplar da gündelik hayata dair merak duyulan, kişilerin kısa sürede cevap bulmaya ihtiyaç duyduğu meselelerdir.

Son olarak her ne kadar adına bir tefe'ülnâme denmemiş olsa da benzer örnekleri üzerinden yapılan bilimsel çalışmalar göz önüne alınıp incelendiğinde yöntem ve içerik bakımından *Kolay Remiller*'in de belirli yönleriyle tefe'ülnâme özelliği gösterdiği söylenebilir.

Kaynakça

- Aydın, M. (1995). “Fal”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <https://islamansiklopedisi.org.tr/fal> (s.134-138).
- Bahadır, S. C. (2020). Matbu bir remilnâme örneği. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 43, 221-242.
- Çelebi, İ. (1995). “Fal”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <https://islamansiklopedisi.org.tr/fal#2-islamda-fal> (s.138-139).
- Çelebi, İ. (2007). “Remil”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <https://islamansiklopedisi.org.tr/remil> (s.555-556).
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Aydın Kitabevi.
- Ekmeleddin, I. & Şeşen, R. (2011). *Osmanlı astroloji literatürü tarihi ve Osmanlı astronomi literatürü zeyli*, IRCICA Yayınları.
- Eren, H. (2021). Tefe’ül geleneği bağlamında “su’âl ve cevâblı tefe’ülnâme yâhûd kolay remiller. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 105-128.
- Kurtoğlu, O. (2021). “Zâtî, İvaz”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim Tarihi: Ağustos, 1, 2022, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zati-ivaz>
- Mermer, A., & Koç Keskin, N. (2016). *Eski Türk edebiyatı terimler sözlüğü*. Akçağ Yayınları.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü*. Yargı Yayınevi.
- Redhouse, J. W. (2016). *Müntehabât-ı lügât-i Osmâniyye*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2004). *İrk Bitig-Eski Uyurca fal kitabı*. Öncü Kitap.
- Türk Dil Kurumu. (2022). *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim Tarihi: Haziran, 29, 2022, <https://sozluk.gov.tr>
- Uygun, A. (2013). Seyyid Süleyman el-Hüseynî'nin Kenzü'l-Havâs kitabındaki dua ve büyü motifleri. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzun, M. İ. (1995). “Falnâme”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. <https://islamansiklopedisi.org.tr/falname> (s.141-145).